

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

Datero ry. Erityisryhmien tietotekniikkakeskus –Datero Toimintakertomus 2004

Tausta

Datero alkoi hallintokuntarajat ja yhteiskunnan sektorirajat ylittävänä kokeiluna. Siinä on mukana sekä useita julkishallinnon että komannen sektorin toimijoita. Samalla kun toteutetaan tärkeää tehtävää, testataan sitä, miten on mahdollista toteuttaa eri toimijoiden saman tyyppisiä toisiaan täydentäviä tavoitteita yhteisen katon alla. Dateron kokemukset antavat pohjaa uusille vastaaville yrityksille: ne joko rohkaisevat käyttämään samaa mallia, varoittavat yrittämästä tai ohjaavat kiinnittämään huomiota ongelmakohtiin. Tämä ei ollut aloitteentekijöiden mielessä syksyllä 1995, mutta prosessin edetessä on käynyt ilmi, että tällainen tieto on sinänsä arvokasta edelleen jaettavaksi. Tavoitteena oli luoda hallintorajat ylittävä eri toimijoiden toisiaan sivuavia tavoitteita palveleva alueellinen kaksikielinen erityisryhmien tietotekniikan osaamiskeskus Pohjanmaalle. Kun kenelläkään ei ollut mahdollisuuksia toteuttaa sitä omin resurssein, katsottiin parhaaksi panna voimavarat yhteen jotta palvelu voitiin toteuttaa.

Dateron toiminta vakiinnutettiin 1.1.2003 alkaen kolmen projektivuoden jälkeen. Vakiintuneen toiminnan muodoksi valittiin yhdistys. Projektikaudella (1999-) 2000-2002 Daterolla oli pahimmillaan viisi eri budjettitiliä eri hallintokunnissa. Tavoitteena oli yhdistää hajanainen talous siten, että toiminnan kokonaiskustannukset ovat hahmotettavissa. Samoin tavoitteena oli selkeyttää budjetointia, laskutusta, tilinpitoa ja -tarkastusta. Datero on koko toimintansa ajan pyrkinyt läheiseen yhteistyöhön vammaisjärjestöjen kanssa. Uskottiin, että yhdistyksenä, jossa vammaisjärjestöt olisivat mukana, olisi mahdollista saada RAY:n pysyvä tuki. Tässä ajateltiin nimenomaan toiminnan niitä osia, jotka eivät suoraan ole yhteiskunnan lakisääteisiä velvoitteita, mutta, jotka ovat olennainen osa toimintakokonaisuutta. Kaksi kolmasosaa yhdistyksen toiminnasta on lakisääteistä toimintaa, joka julkishallinnon on järjestettävä joka tapauksessa jossakin muodossa. Toiminnan osat ovat lääkinnälliseen ja ammatilliseen kuntotukseen liittyvät atk-apuvälinearviot ja niihin liittyvät hankinnat, ammattihenkilöstön ja käyttäjien koulutus, avoin lainaustoiminta sekä kehittämis- ja tutkimustoiminta. Muut toiminnan osat tukevat kuntouksen piiriin kuulvaa laitteiden ja ohjelmien käyttöä laadullisesti ja ehkäisevät niiden jäämistä hyllyyn. Tavoitteena on myös kohottaa osamista alueella niin, että lähettämisen tarve vähenisi. Yhdistyksen perustamisen tarkoitus ei ollut erottaa Dateroa julkisten palvelujen yhteydestä vaan päin vastoin luoda pysyvä muoto sen toiminnalle ja vakauttaa taustayhteisöjen tarvitseman palvelun talous varmalle pohjalle.

Datero ry:n perustajajäsenet olivat Vaasan sairaanhoitopiiri, Vaasan kaupunki ja Mustasaaren kunta. Useat alueelliset ja kaksi valtakunnallista vammaisjärjestöä toimivat läheisessä yhteistyössä Dateron kanssa. Ongelmaksi muodostui heti yhdistykseksi muuttumisen jälkeen, että vaikka kaupunki oli mukana olevien hallintokuntiensa kautta ilmaissut tavoitteensa Dateron ylläpitämisestä, ovat eri toimialat kaupunkikonsernin sisällä itsenäisiä. Ne alkoivat tulkita Dateron ulkopuoliseksi toiminnaksi ja alkoivat käyttää laskutuksessa merkittävästi korkeampia ulosmyyntihintoja sekä siihen liityen lisätä laskuihin 22%:n alv:n. Tämä koski niin henkilöstön palkkoja, tilavuokria kuin siivousta ja

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

keskusvaraston hankintoja. Näin kaupunkiorganisaatio eri osiensa kutta toimi omaa etuaan vastaan kun suuri osa kaupungilta tulevasta Dateron budjetin tason mukaan määritellystä tuesta valui takaisin eri hallintokunnille ja verottajalle. Kaupungin tuki toiminnalle ei tuottanut tarkoitettua lopputulemaa so. Dateron talouden vakautumista, eheytymistä ja ennakoitavissa olevaa budjetointia.

Yhdessä seitsemän paikallisen ja alueellisen vammaisjärjestöjen kanssa oli haettu RAY:n rahoitusta Dateron avoimen ja alueellisen toiminnan kehittämishankkeelle nk. Datero.org-projektille (joka ei kuulu julkishallinnon lakisääteisiin tehtäviin) hyvässä yhteisymmärryksessä ensimmäisen kerran jo vuonna 1996 ja 1997 (FH) ja edelleen 2001 ja 2002. Neljäs haku tuotti tulosta. RAY myönsi rahoitusta kolmivuotiselle alueellistamisprojektille vuosille 2003 – 2005 yhteensä 220 000 €. Rahoituspäätöksen jälkeen päähakijana toiminut yhdistys totesi, että hakemus ei ollut seitsemän allekirjoittajajärjestön yhteinen vaan muut ainoastaan tukivat rahoitusta hakenutta yhdistystä. On myös käyty keskusteluja siitä kuinka suuri osa myönnetystä avustuksesta käytetään suoraan Daterossa tapahtuvan toiminnan rahoittamiseen ja kuinka suuri osa suoraan hakijajärjestön oman toiminnan puitteissa tapahtuvan nk. Datero-yhteistyön rahoittamiseen. Hakuvaiheessa ei tällaista oltu ajateltu eikä rahoitusta haettu tällaiseen tarkoitukseen. Lisäksi hakijajärjestön tulkinnan mukaan Datero-org -projekti ei ole järjestön omaa toimintaa, joka on sijoitettu yhteishankkeeseen, vaan järjestöjen välistä ostopalvelua, josta tulee maksaa alv. 22%. Tämä keskustelu jatkui kahden ensimmäisen projektivuoden ajan ja vaati suuren työpanoksen eri osapuolilta. Se johti myös siihen, että RAY-avustuksesta jouduttiin maksamaan arvonlisävero.

Uudessa tilanteessa ei aluksi tiedetty millaiseen lopputulokseen päädyttään mm. verotuksen suhteen. Näitä keskusteluja on käyty verottajan ja eri osapuolten kanssa vuoden varrella. Samoin neuvottelut kaupungin eri hallintokuntien kanssa, toiminnan rekisteröiminen yksityiseksi terveydenhuollon palveluja tuottavaksi yksiköksi sekä siihen liittyvät tarkastukset, arkiston pitämiseen, työntekijöiden asemaan yms. liittyvät tehtävät sekä STAKE:n ITSE-hankeen velvoite osallistua edelleen hanketyöhön vaikka rahoitusta oli saatu vain vuodelle 2002, ovat vaatineet oman työpanoksensa.

Yksi käytännön ongelma, joka tuli esiin kun Datero ry perustettiin oli se, että atk-apuvälineiden tarpeen arviointiin pääsemiseksi tarvittiin lähetteen lisäksi kunnan terveydenhuollon maksusitoumus. Kunnat antoivat maksusitoumuksia hyvin eri tavalla. Se aiheutti epätasa-arvoa: yksi asiakas sai lähetteen. Toinen aivan samanlainen, mutta kunnan rajan takana asuva ei saanut lähetettä. Joissakin kunnissa näytti olevan vaikeasti oikaistava käsitys, että maksusitoumus tarkoittaa apuvälineiden kustantamista, kun kyse oli tarpeen arvioinnista ja lausunnon ja suosituksen saamisesta. Sen hakija liittyy kustantajataholle suunnattuun avustusanomukseensa. Atk-apuvälineitä kustantavat useat jukiset ja yksityiset tahot.

Toimintakokonaisuus jaettiin VKS:n Datero poliklinikaksi ja Datero ry:ksi

Vuoden 2004 aikana todettiin yhdistysmuodon ongelmat sellaisiksi, että niiden kanssa ei voida elää pysyvästi. Datero toimintakokonaisuus päätettiin jakaa siten, että lakisääteisestä atk-apuväline-toiminnasta, ammattihenkilöstön koulutuksesta, tiedotuksesta julkishallinnon edustajille, osasta kehittämistoimintaa yms. muodostetaan VKS:n ja Vaasan kaupungin rahoittama Datero-poliklinikka. Muu toiminta jää Datero ry:lle. Sellaista toimintaa on mm. alueellisen verkoston ylläpitäminen,

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

väestölle - erityisesti eri vammaisryhmille ja toimintavaikeuksisille - suunnattu tiedottaminen, heille suunnattu koulutus, kurssit, ohjelmaesittelyt, avoin lainaus yhteistyössä alueen kirjastojen kanssa, lainauksen ja käytön ohjaus, yhteistyö vammaisjärjestöjen ja kirjastojen kanssa yms. Tähän liittyy yhteistyön rakentaminen alueen kuntien kanssa tavoitteena alueellisen verkoston toiminnan turvaaminen ja Dateron sivutoimipisteiden perustaminen alueen muihin kirjastoihin sekä rahoituksen etsiminen sivupisteiden materiaalihankintoihin. Datero ry:n työntekijät virittävät paikallista toimintaa sivutoimipisteiden ympärille.

Toimintakokonaisuuden jakaminen Datero poliklinikaksi ja Datero ry:ksi tapahtui vuoden 2004 ja 2005 vaihteessa. Tällöin julkishallinnon rahoitus vedettiin pois Datero ry:stä ja sen toiminta tapahtuu 1.1.2005 alkaen puhtaasti RAY:n ja muiden avustusten varassa.

Vuoden 2004 budjettisuunnitelman toteutuminen ja rahoitus

Dateron budjetti vuodelle 2004 oli 218 000 €. (ks. liite 1) Budjetti ylitettiin henkilöstömenojen (ostopalvelut) osalta n. 18 000 €:lla. Tämä johtui siitä, että pitkää jonoa pyrittiin lyhentämään mm. palkkamalla Daterossa aikaisemmin harjoittelijana ollut toimintaterapeuttiopiskelija kesätyöntekijäksi. Koulutuksen osalta ylitys oli 140 €. Materiaali- ja toimintakulut olivat suuremmat kuin oli budjetoitu. Materiaalikulujen osalta kyse oli FSH:lta saadusta avustuksesta, jolla hankittiin lainattavaa materiaalia Dateron ensimmäiseen sivutoimipisteeseen, joka avattiin Uudenkaarlepyyn kirjastossa 1.11.2004. Samin matkakulut olivat budjetoitua suuremmat. Alijäämää syntyi myös siitä, että oman toiminnan tuotot eivät olleet niin suuret kuin oli budjetoitu. Toiminnan tuottoja ei syntynyt odotettua määrää mm. siitä syystä, että toiminnanjohtaja / erityis-pedagogin vakanssilla olevan työntekijän aika riitti asiakastyöhön vain rajallisesti (ks. ed. kappaleet). Myös alv:n maksuvelvoite (myös palkat, tilat, käyttökulut...) johti tappioihin.

Daterolla on kolme kokopäivästä työntekijää: toimintaterapeutti, puheterapeutti ja erityispedagogi. Lisäksi Daterossa työskentelee osa-aikaiset ATK-tuki (50%) ja toimistotyöntekijä(40%). Työntekijämäärä on pienin mahdollinen toiminnan olemassolon kannalta. Jono lyheni vuoden 2004 aikana n. 12 - 18 kk:een. Paineita uusiin suuriin hakintoihin ei vielä vuonna 2004 ollut. Dateron laitteet ovat jatkuvasti kovassa käytössä. Koneiden akut alkavat olla lopussa, muistit alkavat olla riittämättömiä ym. Viidettä vuotta käytössä olevaa laitteistoa uusitaan muutaman koneen vuosivauhtia. Kokeilukäytöstä poistettavia koneita voidaan kuitenkin käyttää asiakkaiden käyttökoneina. Yhdelle asiakkaalle ei asenneta useita suuria ohjelmia. Kunnossa olevat vanhemmatkin koneet jaksavat usein pyörittää asiakkaan henkilökohtaisia ohjelmia. Lisäksi täydennettiin puuttuvaa varustusta ja korvattiin rikkoutunutta ja kadonnutta materiaalia.

Ulkopuolista rahoitusta saatiin vuonna 2004 yhden valtakunnallisen ja seitsemän alueellisen ja paikallisen vammaisjärjestön hakemuksella yhteensä 80 000 €. Avustus oli suunnattu avoimen ja alueellisen toiminnan kehittämiseen. RAY on tehnyt ennakopäätöksen 80 000 € tuesta vielä vuodelle 2005. Rahoitus on tarkoitettu edelleen samaan kohteeseen. Summaa vähensi vuonna 2004 järjestöyhteistyöstä johtuva ostopalvelusopimus ja siihen liittyvä 22% alv.

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

Henkilöstö

Toiminnanjohtaja/erityispedagogi, toimintaterapeutti ja puheterapeutti olivat kokopäiväisiä työntekijöitä. Kirjastolta ostettiin 40% kirjastotyöntekijä/toimistotyöntekijän työpanosta. VAMK:lta ostettiin 50% ATK-tukihenkilön työajasta. Lisäksi kirjaston ATK-tuella saatiin jonkin verran apua vastikkeetta akuuteissa esim. verkkon tai tietokoneisiin liittyvissä ongelmissa. Erityisongelmissa kuten asiakkaiden laitteiden sovituksissa ja testauksissa yms. käytettiin ainoastaan omaa ATK-tukea. Työntekijöiden vähäisyys ja osa-aikaisuus hidasti asiakastyön etenemistä. Jonoa kyettiin kuitenkin purkamaan jonkin verran vuonna 2004. Se tapahtui koulutustoiminnan kustannuksella.

Daterossa oli vuonna 2004 neljä harjoittelijaa ja yksi opintojensa loppuvaiheessa oleva kesätyöntekijä. Avoimen ja alueellisen toiminnan kehittämishankkeeseen palkattiin projektityöntekijä kesäkuusta alkaen (harjoittelijana aiemmin keväällä), jonka oli tarkoitus jatkaa projektikauden loppuun saakka (31.12.05) ja edelleen pysyvänä työntekijänä, jos RAY:n AK-tuki (jatkuva kohdeavustus) saataisiin. Työntekijä kuitenkin lopetti omista syistään kolmen kk:n jälkeen (31.8.04). Kun projektissa tapahtui mm. apurahojen hakemisen ja kuntayhteistyön osalta paljon syksyllä 2004 eikä uutta työntekijää löydetty lyhyellä varoitusajalla, jouduttiin toimintaa priorisoimaan siten, että Dateron puheterapeutti siirtyi loppuvuodeksi projektityöhön. Hänen osuuttaan paikkaamaan arviointityössä palkattiin osa-aikaisesti toinen puheterapeutti.

Harjoittelijoita olivat sosionomi (AMK)-opiskelija 1,5 kk, PF:n Arbetsforumin kautta tullut erityisopettajaopiskelija 3 kk, VAMK:n tekniikan ja liikenteen yksikön tietotekniikan osaston ATK-opiskelija 3 kk. Harjoittelijoiden työhön kuului mm. Dateron asiakkaille tehtävien usien ohjelmien ohjelmointityötä ja ohjelmadesign-työtä. Kesätyöntekijä (toimintaterapeuttiopiskelija) teki asiakastyötä vakinaisen työntekijän työparina,

Asiakastilanne

Vuoden 2004 aikana on laskutettu yhteensä 49 lääkärin läheteellä tehtyä ATK-apuväline- tai ohjelma-arviointia tai käytönohjausta (sis. myös hankinta, asennus, testaus, luovutus tai korjaus). Arviot tehtiin yhteensä 40 asiakkaalle. Kaksi arviota tehtiin vuoden 2004 aikana 8 asiakkaalle. Näistä 4 oli lihasdystrofikkoja, 2 CP-vammaisia, yksi oli retardatio psychomotorica- ja yksi aivokasvainpotilas. Vuoden vaihteessa meneillään oli 29 ja jonossa 27 asiakkaan ATK-apuvälinearviointi. Vuodenvaihteessa oli aikaisempia vuosia runsaammin lähes valmiita asiakasarvioita, jotka eivät ehtineet vuodenvaihteen laskutukseen. Tämä johtui työntekijöiden sairauslomista ja siitä, että puheterapeutti jouduttiin siirrettämään loppuvuodeksi alueprojektiin: Projektityöntekijä oli lopettanut elokuun lopussa ja meneillään oli tärkeitä rahoitusasioita ja sivupisteiden perustamishankkeita alueen kunnissa. Hanketta ei voinut jättää vain olemaan. Jonotilanne on kuitenkin jonkin verran helpottunut, vaikka osa vuotta tehtiin vajaalla työvoimalla.

Työntekijöiden pitkät työstäpoissaolot ovat Dateron työn kannalta hankalia, koska alalle ei ole koulutusta. Sijaisia ei ole saatavissa. Harjoittelijoiden ottaminen on yksi tapa kasvattaa sellaisia potentiaalisia alan ammattihenkilöitä, joilla on käsitys siitä mitä Daterossa tehdään ja joilla voisi olla kiinnostus tarvittaessa tulla Dateroon työhön.

Datcenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

Vuonna 2004 läheteasiakkaat tulivat Dateroon seuraavista syistä
(Luokittelu päädiagnosin mukaan. Muita syitä lisäksi.):

hiirikäsi tms. motoriikkaan liitt.	4 %
CP	27 %
lihaskystrofia	15 %
trauma	4 %
aivokasvain	6 %
dysleksia ym. kielelliset ong. ja oppimisvaikeus	21 %
als	4 %
MS	2 %
muu kommunikaatiovaikeus	4 %
kehitysvammaisuus tai kehityksellinen viivästymä yms.	13 %

Dateron läheteasiakkaat tulevat koko maakunnan alueelta. Painopiste on kuitenkin Vaasassa. Suhteutettuna kuntien asukasmäärään jakautuma lienee kuitenkin varsin realistinen lukuunottamatta niitä kuntia, joista ei ole lähetetty yhtään tai vain yksi asiakas. Esim. dyskektikkoja, kehitysvammaisia ja pitkäaikaissairaita lienee kaikissa kunnissa jonkin verran. Osa alueen kunnista on kuitenkin tiedostanut atk-apuvälieasiat muita nopeammin.

Talulukko 1. Dateron toiminta-alueen kunnista lähetetyt asiakkaat vuonna 2004
(pyöristettynä kokonaisiksi %-luviksi)

Jurva	0 %
Kaskinen	0 %
Korsnäs	0 %
Kristiinankaupunki	15 %
Laihia	0 %
Luoto	0 %
Maalahti	0 %
Maksamaa	0 %
Mustasaari	17 %
Närpiö	0 %
Oravainen	4 %
Pedersören kunta	6 %
Pietarsaari	10 %
Uusikaalepyy	4 %
Vaasa	42 %
Vähäkyrö	0 %
Vöyri	2 %

Dateron asiakkaiksi voidaan kutsua myös koulutukseen osallistuvaa ammattihenkilöstöä ja avoimen toiminnan kautta ilman lähetettä tulevia ihmisiä, jotka saavat neuvoja Dateron henkilökunnalta sekä

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

keräävät itsenäisesti tietoa ja lainaavat kirjoja ja ohjelmia Dateron infopisteestä Vaasan kaupunginkirjastossa Uudenkaarlepyyn uudessa Datero-pisteessä (avattiin 1.11.2004). Niistä enemmän kappaleessa Dateron koulutus ja avoin toiminta.

Henkilökunnan koulutus

Dateron toimialalla ei järjestetä tukintoon johtavaa koulutusta. Täydennyskoulutustakin on tarjolla niukasti. Osaaminen nopeasti kehittyvällä alalla haetaan sieltä, missä sitä on. Dateron henkilökunta osallistuu saatavilla olevaan koulutukseen, messuille ja seminaareihin kotimaassa ja ulkomailla mahdollisuuksien mukaan. Tavoite on, että koko henkilökunta osallistuisi vuosittain ainakin yhteen kotimaiseen ja ainakin yksi Dateron henkilökuntaan kuuluva johonkin ulkomaiseen koulutukselliseen tapahtumaan.

Vuonna 2004 puheterapeutti ja toimintaterapeutti osallistuivat Kongnition och kommunikation – messuille Umeåssa ja ID-dagarna:an Tukholmassa. Erityispedagogi osallistui British Educational Technology and Teaching –messuille Lontoossa sekä Chydenius instituutin ja Vaasan kaupungin pedagogisen tarjottimen (sisäinenkoulutus) Vaasassa järjestämään matematiikan erityispopetukseen liittyvään koulutukseen.

Dateron pitämät koulutukset

Kevään 2004 aikana Datero piti koulutustaukoa. Tavoitteena oli jonojen lyhentäminen. Syksyn aikana pidettiin 5 maksullista koulutusta sekä muutamia maksuttomia demonstraatioita ja Dateron toiminnan esittelyjä. Osa esittelyistä oli suunniteltuja osa tapahtuu spontaanisti. Toimintaa esitellään pyydettyä jos joku työntekijöistä voi irrottautua tehtävistään kun asiakas tai ryhmä (usein kirjaston kierron yhteydessä) tulee Dateron avoimeen tilaan.

Vuoden 2004 aikana käynnistyi Dateron ja DUV:n Sensotek:n kanssa yhteinen DUV:n hallinnoima EU-hanke nimeltä Sens-IT. Siinä Sensotek sai kaipaamansa toimintaterapeutin. Sensotekin erityispedagogi saattoi keskittyä Dateron kanssa yhteistyössä hankitun varustuksen soveltamiseen Sensotek-kuntoutuskokonaisuudessa. Datero sai mahdollisuuden järjestää kauan suunnitelmansa terapeuttien täydennyskoulutuskokonaisuuden. Samassa yhteydessä voitiin hankkia kannettava tietokone, jolle on asennettu terapeiakäyttöön soveltuvia ohjelmia. Laitekokonaisuutta lainataan koulutukseen osallistuville terapeuteille, jotta nämä voivat tutustua ohjelmiin käytännössä omien potilaitensa kanssa. ÅA:lle pidettiin aiemmin luodun formaatin mukaisesti vuosittainen 1 ov:n kurssi erityisopettajaopiskelijoille ja sellaisille luokanopettajaopiskelijoille, joilla on erityispedagogiikka sivuaineena.

Avoin toiminta

Avoimen toiminnan puolella kävijöiden seuraaminen on vaikeampaa. Asiakkaiden käytössä on Vaasan kaupunginkirjastossa kirjaston aukioloaikoina avoinna oleva tila, jossa on asiakkaiden käyttöön tarkoitettu tietokone sekä esittelymateriaalia, kirjaston kautta lainattavia ohjelmia (n. 150 eri ohjelmaa, osasta useita kappaleita) ja pieni alan käsikirjasto. Uudenkaarlepyyn kirjastoon avattiin suunnitelmien mukaisesti ensimmäinen sivutoimipiste nk. Datero-piste 1.11.2004. Lainattavia ohjelmia voitiin hankkia SKF:n myöntämällä 5000 €:n suuruisella tuella yhteensä n. 35 kpl. Datero-

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

pisteen yhteydessä järjestettiin ohjelmademonstraatiot 1.11. ja 14.12. Demonstraatiot jatkuvat edelleen vuonna 2005. Lainaus on alkanut Uudenkaarlepyyn kirjaston mukaan vilkkaasti: vuoden kahden viimeisen kuukauden aikana lainauksia oli 75 kpl, vaikka joulukuu on Vaasan kokemusten mukaan lomakaudesta johtuen hiljainen lainauskuukausi.

Vaasan kaupunginkirjaston lainauksien seurannasta selviää, että lainauksia oli vuonna 2003 yhteensä 720 ja vuonna 2004 yhteensä 850. Lainauksien määrä on kasvanut edellisistä vuosista vaikka materiaalin täydentämiseen ei ole saatu määrärahoja vuoden 2001 jälkeen. Perushankinta tehtiin silloin OPM:n 10 000 €:n suuruisella tuella ja Vaasan seudun CP-yhdistyksen yksityiseltä säätiöltä anomalla 850 €:n suuruisella rahoituksella. CP-lyhdistys hankki rahoituksella lainattavia ohjelmia ja sijoitti ne Dateroon. Lainaus alkoi tammikuussa 2002.

Dateron avoimen asiakastilan materiaali Vaasan kaupunginkirjastossa koostuu erilaisesta järjestöjen, maahantuojien ja tuottajien tiedotusmateriaalista, käsikirjastosta (yö- ja viikonloppulainat) ja lainattavista ohjelmista. Uudessakaarlepyyssä Daterolla on vain ohjelmalainaus. Samaan yhteyteen on siellä sijoitettu kirjaston omaa ääni- ja selkokirjamateriaalia.

Lainaus on kesäkuukausina hiljaisempaa kuin talvikaudella. Kun huomioidaan, että Dateron Vaasan pisteessä on vain vähän yli 100 erilaista lainattavaa ohjelmaa, on sadan ylittäviä kuukausittaisia lainauslukuja pidettävä korkeina. Materiaalia ei voi lainata enempää kuin sitä on olemassa.

Korkeita lainauslukuja voi pitää hyvänä asiana. Lainaus toimii hyvin osana Vaasan ja Uudenkaarlepyyn kaupunginkirjastojen toimintaa. Uudenkaarlepyyn kirjasto on sitotunut täydentämään materiaalia normaalien määrärahojensa puitteissa yhteistyössä Dateron kanssa. Vaasassa ohjelmalainauksen ongelma on se, että materiaalin täydentämiseen ei ole säännöllisiä määrärahoja mutta lainaus on vilkasta. Hyllyt olivat usein puolityhjiä. Se, että avoin toiminta ja lainaus on löydetty, on hyvä asia. Sitä on tavoiteltu. Ei kuitenkaan ole hyvää mainosta Daterolle, että hyllyissä ei ole lainattavaa.

Kun lainausluvut ovat näin korkeita, kuluu lainattava materiaali käytössä tavallista nopeammin. Osa siitä katoaa tai rikoutuu. Sitä pitäisi kiireesti täydentää. Mutta pelkkä kokoelman täydennys uusilla ilmestyvillä ohjelmilla ei riitä. Ajan kuluessa entisiä ohjelmia tulisi päivittää uudemmiksi versioiksi. Uusien ohjelmien hankintaan ja täydentämiseen tarvittavat määrärahat eivät kuitenkaan ole minkään taustayhteisön budjetissa. Ulkopuolista rahoitusta on haettu, mutta tositaiseksi sitä ei ole saatu. Sivutoimipisteistä on tehty (ja tehdään jatkossa) sopimukset, jotka velvoittavat materiaalin vastaanottavan kirjaston täydentämään sitä normaalien hankintamäärärahojensa puitteissa yhteistyössä Dateron kanssa. Myös ulkopuolista rahoitusta pyritään saamaan yhteistoimin.

Tasa-arvon lisäämiseksi alueen sisällä, on käynnistetty Dateron toiminnan alueellistamisprojekti. Siinä pyritään luomaan maakunnan muihin kirjastoihin Datero-pisteitä, joissa olisi Vaasan kaupunginkirjaston mallin mukaisesti tiedotusmateriaalia ja lainattavia ohjelmia. RAY-rahoituksen tuella palkataan projektityöntekijä koordinoimaan alueellistamistyötä ja ohjaamaan lainaajia. Uudenkaarlepyyn kaupunginkirjastossa toiminta on jo käynnissä. Suunnitelmat ovat pitkällä

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

Kristiinankaupungissa. Närpiössä, Pietarsaarella ja Kruunupyssä sekä Vöyri-Oravainen-Maksamaa –alueella. Neljän seuraavan pisteen käynnistämiseen on avustusta haettu Svenska kulturfondetilta. Päätöksiä odotetaan vuoden 2005 alussa.

Alueellinen ammattihenkilöiden verkosto

Kuntaliiton Lukibussi -kampanjan tavoitteena oli mm. luoda alueellisia verkostoja, joihin kuuluu terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja opetussektorin henkilöstöä. Pohjanmaan aluehanke toteutui 1.8.2003 – 31.1.2004. Lukibussi -kampanjan kannalta oli luontevaa työskennellä yhteistyössä Dateron kanssa. Kun hanke päättyi tammikuun 2003 lopussa, oli Datero jäljellä ja sen jo olemassa oleva alueellinen verkosto on hyvä pohja uusien Lukibussiverkoston jäsenien jatkaa alueellista yhteistyötä.

Ennestään n. 20 ammattihenkilöstöstä koostunut alueellinen verkosto laajentui vuoden 2003 aikana 21 jäsenellä, joten sen tavoite tulla vähintään 28 henkilön verkostoksi saavutettiin. Työtä jatketaan. Uusia jäseniä otetaan edelleen sitä mukaa kuin kiinnostuneita löytyy. Useimmat uudet jäsenet tulevat mukaan Dateron esittelyjen ja koulutuksien kautta. Vuoden 2004 lopussa verkoston postituslistoilla on n. 150 osoitetta. Aikaisemmin mukana olevien kiinnostus on kestänyt. Melkein kaikki alusta asti mukana olleet ovat edelleen mukana.

Ryhmä teki keväällä 2004 kaksipäiväisen opintomatkan Turun seudulle, missä vierailtiin Neuro Cityssä, Aivohalvaus- ja dysfasialiiton Suvituulikeskuksessa, Turun Kristillisen opiston Luki-tuki –keskuksessa, Turun yliopiston Oppimistutkimuksen keskuksessa ja Turun Tikoteeksissa. Elokuussa kokonnuttiin kaksipäiväisessä koulutuksellisessa seminaarissa Kristiinanakupungin Siipyn Kiilissä.

Ryhmän toimita oli aluksi kokoontumista jäsenien työpaikoilla. Puolet ajasta käytetään tapaamisten yhteydessä pidettävään kokoukseen, kulloinkin isäntänä olevan jäsenen työpaikkaan tutustumiseen ja alueellisen informaatiotilaisuuden järjestämiseen. Toinen puoli ajasta käytettiin ryhmän sisäiseen koulutukseen. Viime vuosina on tehty enemmän opintomatkoja. Kesäseminaari on säilyttänyt alkuperäisen merkityksensä ja asemansa kesäisenä face to face tapaamisena, jossa ryhmä mm. tutustuu uuttuohjelmiin, kehittämissuunnitelmiin ja antaa palautetta Dateron oman tuotannon ohjelmista. Muina aikoina yhteyksiä pidetään postituslistan ja sähköpostin välityksellä sekä kotisivun antaman informaation kautta.

Kotisivu

Datero uudisti kotisivunsa, jonka osoite on <http://www.datero.fi>. Se sisältää tiedot Daterosta hankkeena, sen organisaatiosta ja hallinnosta, toiminnan osa-alueista ja siitä kuinka eri osa-alueiden palvelujen asiakkaksi hakeudutaan, verkoston jäsenistä, yhteistyökumppaneista, Dateron koulutuksista yhteystietoineen ja ilmoittautumismahdollisuuksineen, yhteystiedot Dateroon, linkkilistan sekä linkkilistan internetissä olevaan maksuttomaan materiaaliin. Vuonna 2004 sivuun lisättiin suomen- ja ruotsinkielisen version lisäksi selkokieliset sivut molemmilla kielillä sekä englanninkielinen tiivistelmä toiminnasta. Kotisivuja työstetään edelleen vuosittain.

Datacenter för specialgrupper / Erityisryhmien tietotekniikkakeskus

Biblioteksgatan 13, PB 235, 65101 Vasa
Kirjastokatu 13, PL 235, 65101 Vaasa

Tel./puh. 06-325 3584, 06-325 3595
E-mail datero@vaasa.fi
<http://www.vaasa.fi/datero>

Tiedotus

Kotisivu toimi tärkeänä Dateron tiedotuskanavana. Esitteitä on jaossa ja julisteita esillä mm. terveydenhuollon, sosiaalihuollon, kirjastojen ja vammaisjärjestöjen toimipisteissä. Daterosta julkaistaan lehtikirjoituksia edelleen toiminnan mielenkiintoisuuden vuoksi muutamia vuodessa. Kun jotain uutta on ollut meneillään on Datero itse ollut aktiivinen niiden suhteen, mutta osin toimittajat ottavat yhteyttä itsekin. Valtakunnallisen vammaisten päivän tapahtumaan osallistuttiin 3.12. Rewell Centerissä.

Vaasassa 8.1.2005

Marja-Sisko Paloneva
Toiminnanjohtaja
Datero